

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

Tema 0.- Liberalisme i industrialització. Segle XIX. (1808-1874)

■ Llibre: Unitats 2, 3, 4, 5, 6.

■ Conceptes/esdeveniments generals: 2on revolució industrial, liberalisme, guerres napoleòniques, socialisme utòpic, marxisme, anarquisme, nacionalisme, ludisme, capitalisme, Congrés de Viena, revolució 1848 a Europa.

INDUSTRIALITZACIÓ

Revolució industrial: conjunt de transformacions que afecten a la totalitat de la societat fins el punt d'afectar als principis bàsics del seu funcionament . S'inicià a Anglaterra al segle XVIII i es van expandir pels conjunt d'Europa en diferents graus.

La revolució industrial no tingué lloc a Espanya, sinó d'una manera molt imperfecta, per tant es millor parlar d' industrialització.

La revolució industrial comporta :

- La revolució agrícola
- El creixement demogràfic
- Problemes finances: acumulació de capital, institucions adequades financeres.
- Problemes tècnics: màquines, nous processos de producció.
- Problemes socials: proletariat
- Problemes de consum: mercat nacional, mercat regional, mercat estranger.
- Rendibilitat empresa industrial.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

1.- TERRITORI ESPANYOL:

Recuperació de Menorca (1802) i pèrdua al llarg del segle de les colònies americanes (1810-1898).Espanya deixa de ser una potència mundial. Territori actual.

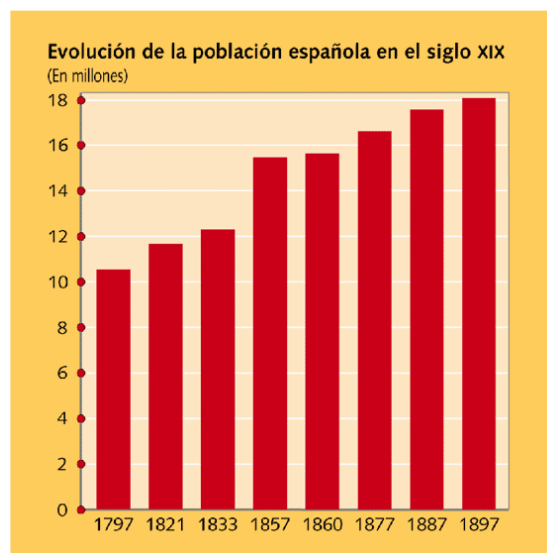
2.- DEMOGRAFIA/POBLACIÓ

Espanya. Continua el creixement

▪ **Creixement de la població** a Espanya passant de **11,5** milions l'any 1800 a **18,5** milions l'any 1900 .Tot i la Guerra de la Independència (1808-1812) la taxa de creixement va ser més gran a la primera meitat del segle que a la segona meitat.

▪ **Causes:**

- **Disminució de la mortalitat** per les millores alimentàries (blat de moro, patata) i desaparició de determinades epidèmies.
- **Manteniment natalitat alta** .

- Tanmateix Espanya en comparació a la resta d'Europa (Anglaterra, França, Alemanya, Itàlia) va tenir un **creixement limitat** mantenint, encara, **una alta mortalitat** sobretot **infantil**.
- Fins el primer terç del segle XX no va experimentar la transició cap a la demografia moderna (**disminució mortalitat ordinària i disminució natalitat**)

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

L'EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA A EUROPA

	Població (en milions)		Augment 1800-1900 (en %)	Taxa de mortalitat el 1900 (en ‰)	Taxa de natalitat el 1900 (en ‰)
	1800	1900			
Alemanya	24,5	50,6	106,5	22	36
Catalunya	0,9	1,9	111,1	23,2	27,6
Espanya	11,5	18,5	60,9	29	34
Gran Bretanya	10,9	37	239,4	18	29
Itàlia	17,2	32,5	89	24	33

Font: G. TORTELLA: *El desarrollo de la España contemporánea*, 1994. J. NADAL (dir): *Història econòmica de la Catalunya contemporània*, 1990.

Catalunya

- Continua també el creixement sobretot entre els anys 1840-1857, a la segona meitat del segle el ritme de creixement és més pausat.

1797 875.400 habitants --->1877 1.752.033 Hab.---> 1910 2.084.068 hab.

- Fins a final de segle **creixement vegetatiu**. Al final segle XIX que s'estanca el creixement vegetatiu: reducció de la taxa de natalitat.

A Catalunya l'any 1860 la **taxa de natalitat** era del 37,4 per mil i l'any 1910 era del 25 per mil. A Espanya aquest any encara era del 32,6 per mil

- **Densitat de població** passà de 27, 4 h/Km² a 54, 8 al final de segle.

- Dues zones progressives.....Litoral, pre-litoral i Conca del Segre.

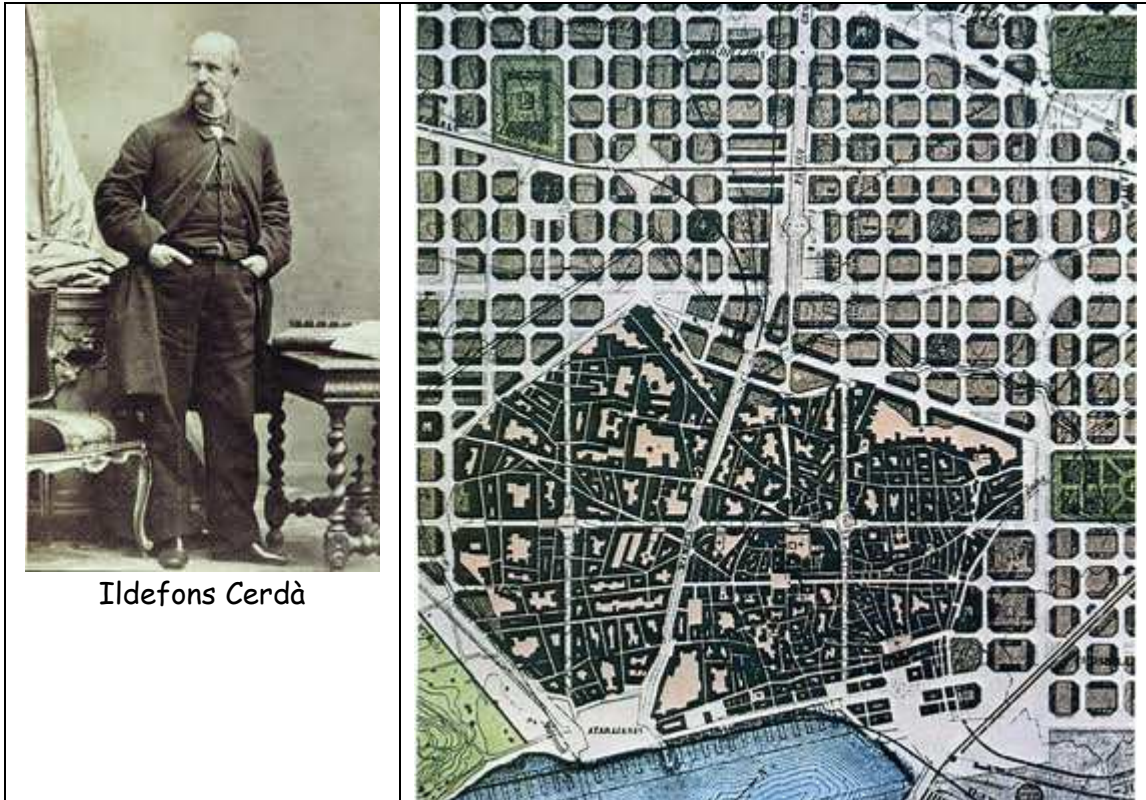
- Dues zones regressives.....interior i muntanya.

Exode rural de camp a la ciutat; **emigració** cap Amèrica (Cuba i Argentina) i inici de certa immigració: 1888 Exposició Universal de Barcelona

- **Creixement ciutats....Barcelona** passà de tenir el 13 % de la població catalana l'any 1857 a tenir el 27 % l' any 1900.

Canvis urbanístics: enderrocament muralles, Pla Cerdà. (Ildefons Cerdà)

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

Ildefons Cerdà

Per tant l es característiques més importants de la demografia espanyola del segle XIX foren:

- a- Increment de la població, especialment a Catalunya. Tot i que encara es mantenien les característiques demogràfiques del model antic: alta natalitat i alta mortalitat infantil.
- b- Flux de població del centre cap a la perifèria de la península Ibèrica i de l'interior a la costa a Catalunya.
- c- Augment de la població urbana en detriment de la del camp.
- d- Disminució de la població activa del sector primari, compensada per un creixement lleu de la població dels sectors secundari i terciari.

3.- ECONOMIA

■ Agricultura . Reforma Agrària: un problema espanyol.

Espanya:

L'agricultura espanyola va patir una crisi profunda a començament de segle fins l'any 1830.

Era una agricultura tradicional(Antic Rèim): règim senyorial, mayorazgo, mans mortes, la terra no circulava, pagesia empobrida, baixa productivitat, agricultura tradicional: cereals, ramaderia i olivera.

A partir de 1836 Reformes agràries liberals amb l'objectiu d'alliberar les terres per convertir-les en propietat privada i mercaderia de manera que es poguessin vendre, comprar i arrendar. Es volia crear propietaris individuals amb incentius per així poder modernitzar el camp.

Mesures principals:

- Abolició Mayorazgo, drets senyorials i drets jurisdiccional
- Supressió de la propietat eclesiàstica en mans mortes→ desamortitzacions de Mendizabal i Madoz. Les terres de l'església i les Ordres Religioses, Comuns i Propis dels municipis i d'altres van ser expropiades per l'Estat i venudes en subhastes.

Tanmateix els nous propietaris no van ser els pagesos (que no van poder comprar-les) si no funcionaris, militars, burgesia i noblesa. No es va produir, per tant, un canvi radical en la propietat agrícola però tanmateix la producció agrícola va augmentar encara que de manera modesta al conjunt d'Espanya, tot i que un gran nombre de camperols van continuar en situació de misèria. La conflictivitat al camp va ser un dels aspectes més dramàtics de la història d'Espanya els segles XIX i XX.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

A Catalunya

Pagesos enfiteutes van accedir a la propietat formant-se una classe de petits i mitjans propietaris agrícoles. Per altra banda molts burgesos, també, van adquirir terres.

Sistemes d'arrendament a Catalunya:

- Enfiteusi.....arrendament a perpetuitat ,domini útil de les terres a canvi d'un cens.
- Masoveria.....cessió d'una casa habitatge a canvi d'una part de la collita
- Parceria.....El pagès treballa la terra i lliure una part de la collita al propietari.
- Rabassa Morta.....igual que l'enfiteusi que dura mentre visquin els ceps.

En general el petit propietari i l'arrendatari català estava en una situació millor que a la resta d'Espanya. Això no vol dir que durant el segle XIX i XX no hi haguessin **problemes socials al cap català**.

Pas d'una agricultura de subsistència a una agricultura comercial. Poc a poc l'agricultura espanyola i sobretot la catalana es va transformar al llarg del segle XIX en una agricultura més moderna.

Novetats tècniques: arades, adobs, regadius (canal d'Urgell), rotació, reducció del guaret, especialització, monoconreu, nous conreus: patata, blat de moro, fruita i vinya.

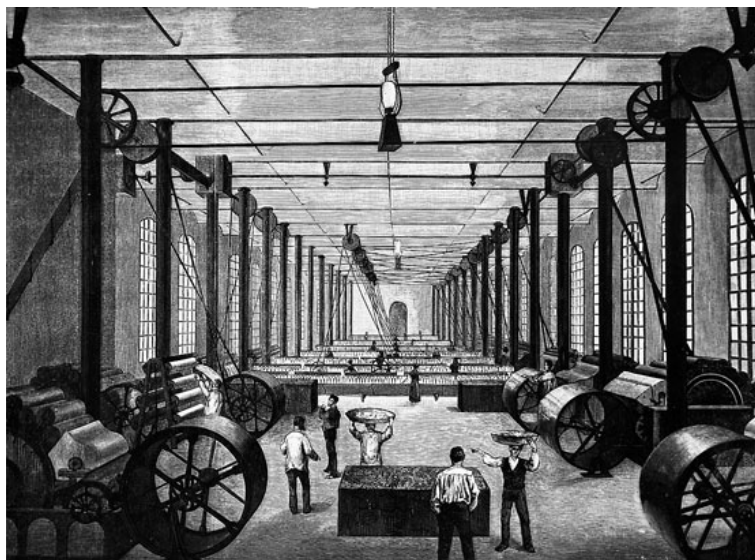
Creació també de noves Institucions: Institut agrícola català de Sant Isidre. (1851)

El segle XIX hi ha un augment de la producció i la productivitat, augment capital al camp i un creixement població.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

■Indústria. Una industrialització parcial i discontinua

La industrialització a **Catalunya** va constituir una excepció dins del panorama espanyol, fins a començaments del segle XX Catalunya va ser la fàbrica d'Espanya.

A Catalunya es comencen a muntar fàbriques modernes: introducció màquina de vapor, mecanització, alta producció, concentració de treballadors/es.. a partir de **1830** però a un ritme de creixement molt lent en comparació a Europa.

Per portar a terme aquest procés d'industrialització eren necessaris: **un mercat, capital i tecnologia.**

Mercat:El industrial catalans **no van disposar d'un mercat interior** amb forta demanda i estructurat (ja que majoritàriament la població estava formada per població camperola amb un baix poder adquisitiu).El mercat colonial tot hi no ser

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

essencial va ser decisiu per a la producció catalana i la seva necessitat de modernització

Capital: En relació al **finançament**, inicialment procedia de les mateixes butxaques dels catalans: agricultura, comerç i la pròpia indústria, però depenent dels cicles econòmics la manca de capital va ofegar la prospera indústria catalana.

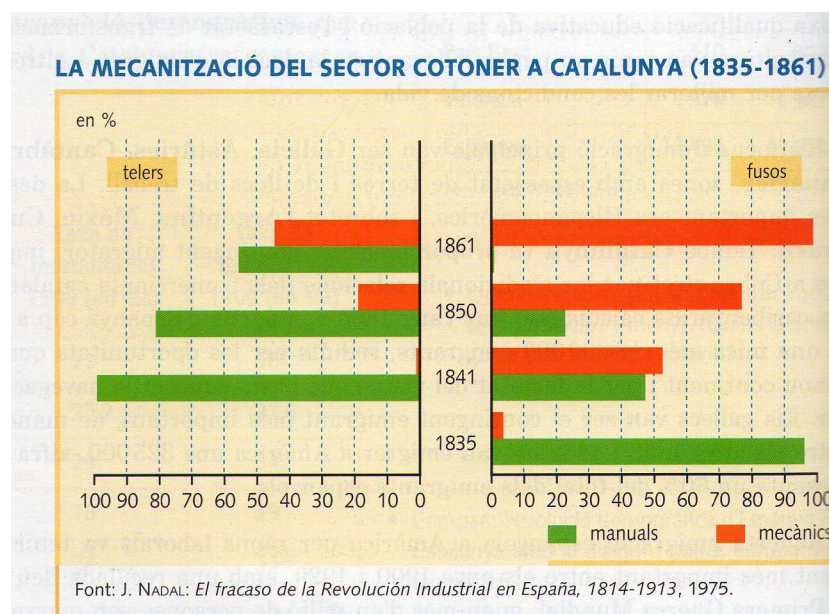
Tecnologia: Aquest problema de finançament no va ajudar, tampoc, l'endarreriment tècnic de la indústria.

La manca de carbó i matèries primeres va ser també un problema per a la industrialització.

El tèxtil:

Malgrat aquestes dificultats la indústria catalana va progressa força durant el segle XIX. La indústria principal, continuació de les fàbriques d'indianes, va ser la indústria tèxtil, sobretot el **cotó** encara que també la llana. Al llarg del segle es va anant **mecanitzant**: substitució de fusos i filatures manuals per mecàniques (mules i selfactines) i ampliant les fàbriques amb **l'energia de vapor** en substitució de l'energia hidràulica.

La **localització de les indústries tèxtil** va ser fonamental el nucli urbà al voltant de Barcelona (Sabadell, Terrassa, Mataró) on si van ubicar els **Vapors** i les conques dels rius Llobregat, Besos, Cardener i Ter on si va situar les indústries que utilitzaven l'energia hidràulica: aquest nucli riberencs eren les **Colònies industrials**. Cal comentar també com ja em dit que la indústria tèxtil catalana va tenir problemes en el subministrament de **carbó i de matèries primeres com el cotó**.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

Altres indústries

A Catalunya el tèxtil va impulsar altres indústries a Catalunya: la producció de ferro (Nuevo Vulcano), de maquinària (La Maquinista Terrestre i Marítima), química (Cros) i la indústria surera.

Grandària empreses

La majoria eren **petites i mitjanes empreses**, només a començament del segle XX la introducció de noves tècniques modernes i la necessitat d'elevades inversions va comportar la concentració empresarial- creació de Societat Anònimes- en rams com el metal·lúrgic, el químic i l'elèctric

A la **resta d'Espanya** van ser importants la indústria siderúrgica de Biscaia (Altos Hornos de Vizcaya)i la mineria a Astúries

■El mercat. Dificultats per vertebrar un mercat interior.

Un dels problemes de la industrialització espanyola va ser l'escassetat de compradors (manca de demanda) i les deficiències dels mitjans de transport.

Els **transports terrestres eren insuficients** a partir de 1848 amb la Creació de la Junta de Carreteres de Catalunya s'inicià una certa activitat constructora: Vic-Ripoll, Lleida-Vall d'Aran. L'any 1868 la xarxa de carreteres catalanes tenia una llargada de 1480 Km.

Tanmateix el **ferrocarril** va ser el nou mitjà de comunicació fonamental en la revolució Industrial. A Espanya, amb retard, la primera línia fèrria entre Barcelon- Matarò es va construir l'any 1848. A continuació es van anar ampliar la xarxa: Madrid-Alacant (1858) Barcelona-Zaragoza (1861), Mdrid-Irun (1864). La construcció del ferrocarril, amb la participació de molt capital estranger, va comportar un embranzida important en el procés d' industrialització actuant com un important factor de demanda: productes siderúrgics, ferro, carbó, indústria mecànica...

Aquests avenços en les millores del ferrocarril van anar acompanyades de la nova legislació i mercantil, unificació del sistemes monetaris i mesures i unificació impostos

Tot i aquest canvis la dificultat d'estructurar un mercat interior va comportar un dels debats de més transcendència política i social a Espanya durant el segle XIX: **lliurecanvisme i proteccionisme**.

El **lliurecanvistes** defensaven que els productes estrangers poguessin entra a Espanya sense cap trava aranzelària, amb la competència que això comportava pels productes espanyols, especialment per la producció industrials.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

Per altre banda el **proteccionistes**, especialment la burgesia catalana, però també les cerealistes castellans, el sectors carbonífer asturià i els siderúrgics bascos van pressionar als governs per protegir els seus productes. Els governs de Madrid van evolucionar d'una primera etapa lliurecanvista fins el 1870 que s'imposà el proteccionisme.

4.-SOCIETAT:

El fet que caracteritzar el segle XIX des de la perspectiva social fou el **pas de la societat estament- estructura social de l'Antic Règim- a la societat de classes o capitalista**. Els canvis econòmics que hem estudiat- la reforma agrària i sobretot la industrialització- comporta una nova configuració en les relacions social. Amb la desaparició o almenys la reducció de l'antiga noblesa i el desenvolupament de noves classes socials: la burgesia i el proletariat.

En l'Antic Règim, les diferències socials estaven determinades per l'estament a què es pertanyia: diferència jurídica. El nou Estat liberal i la nova societat van fer desaparèixer aquestes diferències i van implantar la igualtat entre tots els individus. A partir d'aquest moment, les diferències socials van passar a dependre del grau de riquesa de les persones: diferència econòmica

Tanmateix els canvis en la societat espanyola del segle XIX van ser lents i es van produir de maneres diverses i a ritmes diferents segons les zones.

L'estructura social

■ Les classe altes.

La **alta noblesa**- constituïda per un petit grup de famílies- , malgrat la pèrdua dels seus privilegis, i a diferència d'altres països d'Europa, va mantenir les seves propietats territorials(gran propietaris agrícoles), i fins i tot les va ampliar amb l'adquisició de terres desamortitzades. Així doncs, es va adaptar al règim liberal- un mal necessari- per a mantenir el seu poder econòmic, conservar una mentalitat **rendista i absentista** durant bona part del segle. Els vell grups social. Aquest vell grups social, església inclosa, van mantenir una alta influència política, social i ideològica.

L '**alta burgesia** mantenia aliances familiars que contribuïen a concentrar els patrimonis. També va cultivar socialment les formes aristocràtiques i va aspirar a barrejar-se amb la noblesa. Podem distingir dos tipus d'alta burgesia: la burgesia terratinent i la burgesia industrial.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

- **Burgesia terratinent** també es va beneficiar de la desamortització. Va monopolitzar el poder polític, juntament amb la noblesa, i va formar l'oligarquia dirigent que va construir el model d'Estat liberal a Espanya. Estava integrada tant per latifundistes com per financers i especuladors dedicats a la Borsa, l'especulació immobiliària, etc..
- **La burgesia industrial** va ser més dinàmica, però pràcticament inexistent fora dels nuclis industrialitzats de Catalunya i el País Basc. Defensava els valors capitalistes del treball i l'estalvi, contraris a l'especulació financera, com a base de la riquesa. Políticament era molt conservadora i proteccionista, per tal de defensar els seus interessos econòmics. Aquesta burgesia van viure un moment d'esplendor a Catalunya van ser els Güell, Bonaplata, Muntades, Girona. Aquesta burgesia catalana, tot i gaudir d'un elevat poder econòmic, i va ocupar un paper secundari en el poder de l'Estat espanyol lligat més als interessos de les oligarquies agràries i financeres.

■ Les classes mitjanes

Constituïen una franja intermèdia entre els poderosos i els assalariats era un grup heterogeni, sense característiques pròpies de classe, i amb molts dels seus membres exclosos de la participació política en virtut del sufragi censatari.

Aquest grup el formaven:

La **petita burgesia urbana**: comerciants, propietaris de tallers i petites fàbriques tradicionals...

Arrendataris o mitjans propietaris rurals: que aspiraven a la possessió de la terra que treballaven.

Funcionaris públics: grup nombrós que no tenia estabilitat professional, ja que eren substituïts amb els canvis de govern.

Professionals liberals: (metges, advocats....) que van créixer substancialment al llarg del segle.

■ Les classes populars

Constituïen la majoria de la població Aquest grups el formaven:

La pagesia. Constituïen la majoria de la població- la manca d'una revolució industrial profunda va frenar l'emigració cap a les ciutats- La majoria eren jornalers (2,6 milions) que depenien del treball als grans latifundis andalusos i extremenys com al segle anterior. La seva situació va empitjorar amb les

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

desamortitzacions, que van anul·lar molts arrendaments i van privatitzar les terres comunals.

A altres zones (Castella la Nova, Aragó, València) grups de pagesos van accedir a les terres i millorar la seva situació. Tanmateix, en general, la situació dels camperols va ser d'una misèria profunda el que va comportar el problema agrari i molta conflictivitat al camp al llarg dels segles XIX i XX. "Fam de terres"

A Catalunya, com hem vist, els arrendament enfitèutics i l'accés a la propietat van crear petits i mitjans propietaris. Altres amb el domini útil de la terra i contractes d'arrendament a llarg termini van disposar d'una situació millor. Encara que el problemes i la conflictivitat social no va desaparèixer.

Els artesans. A gran part del país, sobretot, a les zones rurals s'hi mantenia un fort sector artesanal: fusters, ferres, sabaters, cantirers, botés, esparters,...a Catalunya els [menestrals](#) constituïren un grups de petits artesans i comerciants que van tenir forta importància política al llarg del segle.

El proletariat. Un dels efectes de la industrialització va ser el sorgiment de proletariat, fonamentalment en les zones industrials catalanes i basques. Aquesta nova classe obrera, que no més posseïen un salari a canvi del treball va anar creixen i es van convertir en un dels protagonistes socials i polítics del segle XIX i XX.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

El moviment obrer (1834-1868)

El **moviment obrer** és un conjunt d'agrupacions, moviments i pràctiques de la classe obrera, creat amb l'objectiu d'alliberar-se de l'explotació capitalista, assolir millores laborals i, fins i tot, transformar la societat mitjançant una revolució social.

Aquets moviment es va anar configurant com la resposta de la classe treballadora als problemes provocats per la industrialització i el capitalisme, mitjançant un llarg procés de lluita en la qual va adquirir la consciència col·lectiva de pertànyer a una classe social amb uns interessos comuns, tot manifestant diverses formes de protesta i de reivindicació, tant a nivell nacional com a nivell internacional.

Condicions de vida i treball dels obrers

Les condicions laborals de la classe industrial van evolucionar al llarg del segle XIX, però sempre van ser extraordinàriament dures:

- ✓ Els **salaries eren baixos** per mantenir un nivell de vida mínimament digne. Per això, qualsevol augment dels preus provocava a aquest sector greus problemes de subsistència.
- ✓ Les **jornades laborals podien arribar a les 15 hores** diàries, tant per a les persones adultes com per als nens i les nenes des dels 7 anys.
- ✓ Les **condicions de treball eren molt precàries**: soroll, temperatures extremes a l'hivern i l'estiu, ambients tancats i sense ventilació, mala alimentació, falta de descans, i accidents laborals freqüents provocats per les màquines.
- ✓ Aplicació de **l'acomiadament lliure i rebaixa de salaris** en èpoques de crisi.
- ✓ Inexistència de **cap mena de protecció social** (malalties, accidents, vellesa...)
- ✓ **Explotació infantil** a partir dels 7 anys amb salaris molt reduïts.
- ✓ Les condicions de treball empitjoraven en el cas de les dones ja que sovint havien d'anar a les fàbriques amb els fills més menuts. Una vegada a les fàbriques, els havien d'amagar si no volien que les acomiadessin. A més el seu sou era més baix que el dels homes, tot i fer la mateixa feina.
- ✓ Els habitatges dels treballadors eren petits, massificats i insalubres fet que provocava l'aparició de nombroses malalties.
- ✓ Entre la classe treballadora hi havia un grau altíssim d'analfabetisme.
- ✓ La salut dels treballadors i de les treballadores era tan precària que a mitjan segle XIX la seva esperança de vida era gairebé la meitat (30 anys) que la d'una persona de la burgesia (50 anys).

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

Els inicis del moviment obrer

El ludisme

Les primeres revoltes obreres estaven motivades per el ludisme, que és l'oposició a les màquines, perquè provocava l'atur , ja que prenia el lloc als obrers. Va haver-hi diverses revoltes com la de març de 1821 dels treballadors de la indústria rural de les rodalies d'Alcoi, que van ocupar la localitat i van destruir els telers mecànics, igualment al 1823 a Camprodon i el 5 d'agost de 1835 es va destruir el vapor Bonaplata de Barcelona. Un altre mobilització important va ser la vaga general, contra les selfactines al 1854. Les selfactines eren uns nous fusos mecànics de gran productivitat.

La creació d'associacions

La situació de precarietat a què estaven sotmesos els treballadors va fer que, des de la dècada de 1830, procuressin pal·liar-la amb la creació d'associacions d'ajuda mútua que els protegissin en cas de malaltia o de pèrdua de la feina.

A Catalunya, l'any 1840, els treballadors van constituir l'Associació Mútua d'Obrers de la Indústria Cotonera, la primera societat obrera catalana. Més endavant, altres sectors industrials van imitar-ne l'exemple.

Però el reconeixement oficial de les associacions obreres va durar poc, ja que el 1842 van ser prohibides, tot i que van continuar existint clandestinament.

L'existència d'aquesta organització explica l'èxit de la primera vaga general de la història d'Espanya, que va tenir lloc a Catalunya el 1855. En ella els obrers reivindicaven:

- ✓ Llibertat d'associació
- ✓ Un horari laboral estable
- ✓ La creació d'una junta mixta d'amos i obrers per discutir els conflictes laborals
- ✓ La limitació de l'acomiadament lliure.

Les autoritats alarmades per la força del moviment obrer català van prohibir les societats obreres i van iniciar la repressió dels líders principals.

En aquest període, el moviment obrer espanyol va rebre la influència del **socialisme utòpic**. D'aquesta època daten també iniciatives obreres culturals, com ara les escoles nocturnes per a adults o els Cors de Clavé, societat de corals fundada el 1850 per Josep Anselm Clavé amb la intenció d'apartar els treballadors de l'alcoholisme.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

El moviment obrer durant el Sexenni Revolucionari (1868-74)

Per entendre l'evolució del moviment obrer espanyol durant el Sexenni Revolucionari és necessari tenir clars alguns punts sobre el moviment obrer a Europa:

- ✓ El 1864 es va crear a Londres la primera **Associació Internacional de Treballadors (AIT)** impulsada per obrers anglesos i francesos. Els dos objectius d'aquesta associació eren: aconseguir la independència econòmica i social dels treballadors i canviar la societat de classes per un nou tipus de societat mitjançant la propietat col·lectiva dels mitjans de producció i la creació d'una societat més igualitària.
- ✓ L'any 1871 es va produir en el si de l'AIT un enfrontament entre els partidaris de **Karl Marx (marxisme)** i els partidaris de **Mikhail Bakunin. (Anarquisme)** Els dos bàndols volien crear una societat millor però divergien en els procediments a emprar per aconseguir-ho. Aquesta divisió del moviment obrer va tenir fortes repercussions a Espanya.
- A Espanya, la **Revolució de 1868** va suposar:
 - ✓ La restauració de les llibertats d'associació i d'expressió
 - ✓ La restauració de la Direcció General de les Societats Obreres, organisme de coordinació de les societats obreres.
 - ✓ La fundació del sindicat "Les Tres Clases de Vapor" (1868-1916), que durant anys fou el més important a Catalunya. Aquest sindicat s'anomenava així pel fet que agrupava filadors, teixidors i jornalers, els tres rams de la indústria tèxtil.

El moviment obrer espanyol va dirigir ràpidament la seva atenció cap a l'AIT i va rebre la influència dels dos sectors enfrontats (marxistes i anarquistes). El 1868 Giuseppe Fanelli, estret col·laborador de Bakunin, va visitar Espanya i va fundar els primers nuclis espanyols de l'AIT a Madrid i Barcelona.

El 1870 va tenir lloc a Barcelona el I Congrés Obrer espanyol. En aquest congrés es van imposar les tesis bakuninistes i es va crear la **Federació Regional Espanyola de l'AIT (FRE-AIT)**.

Quan l'any 1871 l'AIT es va escindir, el moviment obrer espanyol va quedar dividit en dos bàndols sovint irreconciliables: el socialisme, seguidor de les doctrines de Marx, predominant a Madrid, Bilbao, Santander i Astúries i l'anarquista, partidari de les tesis de Bakunin, majoritari a Catalunya, País Valencià, Andalusia i Aragó.

El cop d'Estat del general Pavía, el 1874, va suposar la il·legalització de totes les associacions obreres i el seu pas a la clandestinitat.

5.-POLÍTICA.

LIBERALISME

Discurs ideològic i polític que té el seu origen en la Il·lustració i en les opinions d'autors com Locke, Montesquieu i Rousseau. Els liberals- que inicialment van ser anomenats, en alguns països nacionals o patriotes- propugnaven els principis següents: **sobirania nacional**, com a única font de legitimitat política; l'existència de **drets individuals** inalienables (llibertat, igualtat davant la llei, propietat, etc); la divisió de poders (legislatiu, executiu, judicial) i el **dret al sufragi** (censatari o universal). Tots aquest principis bàsics havien de ser recollits en una **Constitució**. Lluitaven, per tant, per una Estat liberal i democràtic.

El liberalisme es va convertir en el corrent ideològic de transformació i canvi del segle XIX davant dels grups socials més immobilitats i defensors de l'Antic Règim i de la Monarquia Absoluta, arrelant especialment en sectors de la burgesia, de les classes mitjanes urbanes i de la intel·lectualitat.

Cronologia (1800-1874)

Durant el regnat d'Isabel II (1833-1868) es va produir a Espanya el procés de revolució liberal. Al mateix temps que s'estaven portant a terme els canvis econòmics i socials esmentats en els apartats anteriors, també va anar canviant el poder polític: la Monarquia Absoluta de l'Antic Règim va deixar pas al la nova Monarquia Liberal.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

Després de [la Guerra del Francès](#), (1808-1812) la monarquia absoluta- malgrat els intents liberals de la Cort de Cádiz (1810) i del trienni liberal (1829-1833)- va resistir amb Ferran VII fins la seva mort; donat pas l'any 1833 al nou Estat Liberal.

Tanmateix la resistència absolutista va continuar amb les [Guerra carlines](#)- entre carlins (absolutistes) i liberals-, els triomfs dels liberals va possibilitar el pas de la Monarquia Absoluta a la [Monarquia Constitucional i Parlamentària](#) i s'iniciaren les reformes per a duu a Espanya al capitalisme. El control del nou poder polític va continuar en mans de la nova noblesa de terratinents i la nova burgesia financera, restant al marge la burgesia comercial catalana i les classes populars. Tot i els avenços en el règim liberal- sobretot en els aspectes jurídics- algunes estructures econòmiques i socials anteriors no van ser destruïdes definitivament

Els descomptes, la marginació política, la situació econòmica, el favoritisme de la reina va portar a la radicalització liberal amb la [revolució de 1868](#) "La Gloriosa" esdeveniment que va portar a la caiguda d'Isabel II. La burgesia urbana i el moviment obrer van ser els grans protagonistes d'aquest intent de modernitzar la política i economia del país.

[Etapas \(1808-1874\):](#)

[1.- Guerra del Francès \(1808-1814\)](#)

- Regnat de Josep Bonaparte
- Guerra: Juntas i Junta Central
- Consell de Regència: amb l'objectiu de dirigir la resistència i convocar Corts
- Corts de Cadis i Constitució de 1812

[2. Regnat efectiu de Ferran VII \(1808-1833\)](#)

- **Restauració absolutista (1814-1820)**
 - Dissolució Corts
 - Persecució liberals
 - Retorn dels béns al clergat
- **Trienni liberal (1820-1823)**
 - Aixecament de Riego: Ferran jura Constitució 1812
 - Intent de Revolució Burgesa: suprimir Mayorazgos/ gremis / duanes/ llibertat d'indústria/abolició Inquisició/ restabliment llibertats polítiques....
- **Ominosa Dècada (1823-1833)**
 - "Cien mil hijos de San Luís"
 - Independència major part de les colònies americanes: 1816 Argentina/ 1818 Xile/ 1819 Colòmbia/1821 Veneçuela i Mèxic/1825 Perú

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

.Problema successori (Carlins)

3.- Isabel II (1833-1868)

- Regència de Mª Cristina (1833-1840)
 - Règim liberal
 - 1ª Guerra Carlina (1833-39)
 - Estatut Reial 1834
 - Govers progressistes (1835-40): Constitució progressista de 1837/ desamortitzacions de Mendizábal
 - Divisió entre els liberals moderats i progressistes
 - . El problema carlí
- La Regència d'Espartero (1840-1843)
- Regnat d'Isabel II (1844-1868)
 - 1845 Constitució moderada
 - 2ª Guerra Carlina (1846-49)
 - Bienni progressista (1854-56)
 - Període conservador (1856-1868)
 - Revolta de 1868: Cop d'estat del general Prim
 - Exili d'Isabel II/ intent de revolució burgesa/ Constitució democràtica

4.Sexenni Revolucionari (1868-1874)

- Nova Constitució 1869
- Amadeu I de Savoia 1871-1873
- 1ª República 1873-1874
- Cop d'Estat del General Pavia (1874) i dictadura del general Serrano.

6.- IDEOLOGIA/PENSAMENT POLÍTIC

■ Tradicionalistes/Absolutistes

Doctrina política que defensa la sobirania reial exercida a través de les institucions pròpies de la societat foral i estamental. A l'estat espanyol fou adoptada pel Carlisme i significava el rebuig de les idees liberals sorgides durant la guerra contra Napoleó i el retorn a la monarquia absoluta, basada en la tesi de la legitimitat de la llei *sàlica*, el dret diví de la monarquia i, per tant, la defensa aferrissada de la religió catòlica i de les seves institucions. El carlisme es completà amb el reconeixement dels furs o lleis tradicionals dels diferents

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

regnes de la monarquia hispànica, fet que explicaria l'arrelament del tradicionalisme als Països Catalans i al País Basc.

■ Liberals moderats

Eren un grup heterogeni format per terratinents, grans comerciants i intel·lectuals conservadors, juntament amb restes de la vella noblesa, de l'alt clergat i dels alts comandaments militars. Eren defensors a ultrança de la propietat privada, garantia del model social que volien preservar, i van trobar en el **sufragi censatari** (vot reservat a aquells que tenien béns o rendes; només podien votar la noblesa terratinent i l'alta burgesia) l'arma ideal per impedir l'accés de les classes populars a la política. Així mateix, defensaven el principi de la **sobirania compartida entre les Corts i la Corona**, tot atorgant a aquesta amplis poders d'intervenció política (nomenar ministres, dissoldre les Corts, etc.), i es van mostrar

partidaris de limitar els drets dels ciutadans, especialment els col·lectius, com la llibertat de premsa, opinió, reunió i associació. Finalment, representaven l'opció més clerical del liberalisme, en **defensar la confessionalitat catòlica de l'Estat** i la influència ideològica de l'Església catòlica. Durant el regnat d'Isabel II, tenien el suport de la Corona i foren els únics cridats a formar govern.

■ Liberals progressistes.

Eren un grup heterogeni, en el qual predominaven els **sectors burgesos i urbans**, que tenien com a denominador comú l'esperit de reforma. Defensaven el principi de **sobirania nacional sense límits i el predomini de les Corts** en el sistema polític; rebutjaven el poder moderador de la Corona i no acceptaven la seva intervenció directa en la política. Defensaven que la sobirania nacional pertanyia únicament a les Corts, i que la Corona no havia d'exercir cap funció moderadora ni d'intervenció directa en la vida política, tot i que podia dissoldre les Corts. Eren partidaris d'enfortir els poders locals (Ajuntaments lliurement elegits, Milícia Nacional,...) i defensaven amplis drets individuals i col·lectius (llibertat de premsa, d'opinió, de religió, etc.). D'altra banda, també mantenien el principi del **sufragi censatari**, però eren partidaris d'ampliar el cos electoral. La seva posició a favor de la reforma agrària i de la restricció de la influència eclesial feia que tinguessin una base popular de classes mitjanes i d'artesans a les ciutats, completada amb una part de l'oficialitat de l'exèrcit, i dels professionals liberals (professors, periodistes, advocats, etc.). Només accediren al poder a través dels "pronunciamientos".

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

■ Liberals demòcrates

Apareixen com una escissió dels progressistes, que van donar origen a la formació del Partit Demòcrata, l'any 1849. Els demòcrates defensaven el *sufragi universal*, l'ampliació de les llibertats públiques, la intervenció de l'Estat en l'ensenyament, l'assistència social i també la fiscalitat amb la finalitat de pal·liar les diferències socials i de garantir el dret a la igualtat dels ciutadans. També va consolidar el *republicanisme de caràcter federal*, present a Catalunya des dels anys 40 i que molt aviat va arrelar entre els *sectors obrers i menestrals*.

■ Republicanisme

Doctrina dels *partidaris de la república* com a forma de govern. La primera formulació doctrinal acurada fou la de Pi i Margall, artífex principal del *Partit Republicà Democràtic Federal* (1868). Aprofitant el buit de poder ocasionat per l'abdicació d'Amadeu I, els republicans aconseguiren de proclamar la *Primera República Espanyola* (1873-74), de la qual foren presidents llurs dirigents principals: Figueras, Pi i Margall, Salmerón i Castelar. Deixat de banda pel sistema de la Restauració canovista, el republicanisme perdé eficàcia a causa de les múltiples divisions entre els federals i Pi i Margall, els possibilistes de Castelar, els progressistes de Ruiz Zorrilla, els radicals de Lerroux, els reformistes de Melquíades Álvarez, etc.

■ Catalanisme. Es farà en una altra Unitat.

La revolució liberal/burguesa a Espanya té unes particulars :

- Guerres Civils (Carlines). Entre liberals i absolutistes
- Intromissió constant de l'exèrcit en la política (cops d'Estat o pronunciaments)
- Gran canvis de governs i gran quantitat de Constitucions que es va succeir.

La revolució burgesa comporta canvis en l'estructura econòmica i social:

- 1.- Implantació de la llibertat de contractació, que comporta la transformació de la força de treball en mercaderia.
- 2.- Implantació de la llibertat d'indústria i comerç, liquidació del monopoli dels gremis, la llibertat de comerç i per tant, l'abolició del monopoli comercials.
- 3.- Transformació de la propietat feudal de la terra en propietat capitalista, es a dir transformar-la en mercaderia (desamortitzacions).
- 4.- Liquidació de l'Estat Absolutista i l' implantació de l'Estat Liberal Burgès (poder de la nova burgesia) en la forma de Monarquia Constitucional o República.
- 5.- Endegar un procés d'industrialització nacional no subordinat ni capitalitzat per la burgesia imperialista.

Tema 0.- Liberalisme i industrialització .Segle XIX. (1808-1874)

Els punts 1, 2, 3, 4, es van complir més o menys a Espanya mitjançant un pacte entre els sectors de la burgesia i d'una noblesa aburgesada enfrontades als sectors socials més conservadors mitjançant un procés d'avançaments i retrocessos i en alguns casos violentament.

L'apartat 5 va ser molt difícil i contradictori portar-la a terme.

IES RIBERA DEL SIO

PROFESSOR: MANEL MARTÍNEZ